

Het wetsvoorstel Wet conflictenrecht goederenrecht

Inleiding

De Tweede Kamer heeft op 20 september 2007 het wetsvoorstel Wet conflictenrecht goederenrecht (hierna: het wetsvoorstel) met algemene stemmen aangenomen.¹ Het doel van het conflictenrecht is het aanwijzen van het toepasselijk rechtstelsel uit de rechtstelsels die toepasselijk (zouden kunnen) zijn in een bepaalde situatie. Het wetsvoorstel regelt het conflictenrecht betreffende 'het goederenrechtelijk regime met betrekking tot zaken (inclusief schepen, luchtvaartuigen en spoorrijtuigen), vorderingsrechten, aandelen en giraal overdraagbare effecten' en is bedoeld als sluitstuk van de reeks van wetten waarbij bijzondere onderwerpen van internationaal privaatrecht zijn geregeld.² Het ministerie van Justitie werkt momenteel aan een geconsolideerd wetsvoorstel waarin de regels van Nederlands internationaal privaatrecht worden samengebracht. Het is de bedoeling dat deze wet als Boek 10 van het BW wordt opgenomen.³ Het thans voorliggende wetsvoorstel bevat uitsluitend regels van toepasselijk recht. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de kernbepalingen van het wetsvoorstel.

De lex rei sitae-regel

Het uitgangspunt van het wetsvoorstel voor eigendomsoverdracht en vestiging van beperkte rechten en andere eigendomsrechten is de *lex rei sitae*-regel (wet van ligging). Deze regel houdt in dat zakenrechtelijke kwesties worden beheerst door het recht van het land waar de zaak zich bevindt. De *lex rei sitae*-regel is opgenomen in artikel 2 lid 1 van het wetsvoorstel. Voor de toepasselijkheid van artikel 2 lid 1 is het tijdstip van de noodzakelijke rechtsfeiten voor verkrijging, vestiging, overgang, wijziging of tenietgaan van rechten op een zaak bepalend (art. 2 lid 2 van het wetsvoorstel). Wat betreft de vraag welke specifieke vereisten gelden voor de overdracht van eigendom van een zaak heeft de Hoge Raad in 1999 geoordeeld dat die vraag naar Nederlands internationaal privaatrecht wordt beheerst door de *lex rei sitae*-regel.⁴ Indien de zaak wordt vervoerd krachtens een overeenkomst van internationaal vervoer, dan wordt het goederenrechtelijk regime beheerst door het recht van de staat van bestemming (art. 8 van het wetsvoorstel). De *lex rei sitae*-regel is ook van toepassing op het goederenrechtelijk regime van eigendomsvoorbehoud, vorderingen aan toonder en aandelen aan toonder (art. 3 respectievelijk art. 11 respectievelijk art. 14 van het wetsvoorstel). Het recht van de staat waar het toonderstuk ligt, is in het geval van aandelen aan toonder of vorderingen aan toonder van toepassing.

---

1. Kamerstukken II 2006/07, 30 876.

2. Kamerstukken II 2006/07, 30 876, nr. 3.

3. M. Zilinsky, Voorstel Wet Conflictenrecht Goederenrecht bij de Tweede Kamer, WPNR (2007) 6696, p. 107.

4. HR 3 september 1999, NJ 2001, 405.

Het conflict mobile

De *lex rei sitae*-regel zal voor onroerende zaken niet vaak tot problemen leiden. Wat betreft roerende zaken zal dit echter wel regelmatig tot problemen kunnen leiden, aangezien deze eenvoudig te verplaatsen zijn naar een andere staat. De verplaatsing van een zaak naar een andere staat leidt namelijk tot de vraag in hoeverre rechten die op de zaak rustten voor de verplaatsing, zullen blijven gelden in de staat waarnaar de zaak is verplaatst: het *conflict mobile*. De oplossing voor het *conflict mobile* is geformuleerd in artikel 5 van het wetsvoorstel, waarin wordt bepaald dat een recht op een zaak die naar een andere staat wordt verplaatst, in die andere staat een door het recht van die staat beheerste inhoud verkrijgt door middel van transformatie van rechtswege. Deze regel is ook bedoeld voor het geval de zaak na de verplaatsing opnieuw wordt verplaatst, hetzij naar het land van herkomst, hetzij naar een derde land.⁵ Dit betekent bijvoorbeeld dat een in Duitsland en naar Duits recht gevestigd pandrecht op een zaak wordt getransformeerd naar een Nederlands pandrecht indien de zaak naar Nederland wordt verplaatst. Dit betekent dat uitwinning van het zekerheidsrecht dient plaats te vinden conform het recht van de staat waarin de zaak zich bevindt. Dit is een logische en praktische uitkomst, aangezien uitwinning door een deurwaarder anders conform de Duitse formaliteiten voor uitwinning van een pandrecht zou moeten plaatsvinden. Verplaatst de zaak zich vervolgens terug naar Duitsland, dan zal het Duitse recht wederom van toepassing zijn op het pandrecht op de zaak.

Vorderingen op naam en aandelen op naam

In artikel 10 lid 1 van het wetsvoorstel is bepaald dat de vatbaarheid van een vordering op naam voor overdracht dan wel voor vestiging daarop van rechten wordt beheerst door het recht dat op de vordering van toepassing is. Deze bepaling volgt, wat betreft de vatbaarheid voor overdracht, de opvatting van de Hoge Raad.⁶ Voor het overige wordt het goederenrechtelijk regime bepaald door het recht dat op de tot overdracht of vestiging van rechten verplichtende overeenkomst toepasselijk is (art. 10 lid 2 van het wetsvoorstel). Het recht dat de vordering beheerst, is in ieder geval van toepassing op:

1. de betrekkingen tussen de cessionaris, onderscheidenlijk de gerechtigde, en de schuldenaar;
2. de voorwaarden waaronder de overdracht dan wel de vestiging daarop van een recht kan worden tegengeworpen aan de schuldenaar; en
3. de vraag of de schuldenaar door betaling is bevrijd (art. 10 lid 3 van het wetsvoorstel).

Ook voor het goederenrechtelijk regime met betrekking tot aandelen op naam is de hoofdregel niet de *lex rei sitae*-regel, maar de *lex societatis*-regel. Deze regel houdt in dat het recht

---

5. Kamerstukken II 2006/07, 30 876, nr. 3.

6. Zie HR 11 juni 1993, NJ 1993, 776.

dat op de vennootschap van toepassing is, ook van toepassing is op de door de vennootschap uitgegeven aandelen op naam. Zowel voor de vraag naar vatbaarheid voor overdracht als voor de overdracht zelf is deze regel van toepassing (art. 13 lid 1 van het wetsvoorstel). Indien het Nederlands recht van toepassing is, dan gelden voor de overdracht van aandelen op naam de vormvoorschriften van de artikelen 2:86 en 2:86c respectievelijk artikel 2:196 BW.⁷ Voor de overdracht van beperkte rechten geldt hetzelfde met het verschil van de toepasselijke voorschriften van het BW voor de overdracht.

Giraal overdraagbare effecten

Voor het toepasselijk recht op giraal overdraagbare effecten is als uitgangspunt genomen dat het recht van het land van de relevante effectenbewaarinstantie van toepassing is (art. 16 van het wetsvoorstel). Dit uitgangspunt wordt ook wel de *place of the relevant intermediary approach*-regel (PRIMA-regel) genoemd. Met dit uitgangspunt volgt de Nederlandse wetgever de in de EU-regelgeving gevolgde benadering met betrekking tot de vraag welk recht op beschikkingshandelingen van een tussenpersoon van toepassing is,⁸ en (in beperkte mate) het nog niet ondertekende Haagse Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op bepaalde rechten ten aanzien van effecten die via een tussenpersoon worden gehouden (hierna: het Verdrag).⁹ Blijkens de memorie van toelichting op artikel 16 van het wetsvoorstel zal bij toetreding van Nederland bij het Verdrag artikel 16 vervangen kunnen worden door een bepaling die verwijst naar het Verdrag.¹⁰ Het Verdrag erkent misschien de PRIMA-regel, maar heeft een andere bepaling als hoofdregel. Uit artikel 4 van het Verdrag blijkt dat het recht dat van toepassing is op de rekeningovereenkomst tussen de rekeninghouder en de relevante effectenbewaarinstantie, het recht is dat van toepassing is op de beschikkingshandelingen van de effectenbewaarinstantie.¹¹ Het plan van de Nederlandse wetgever om na ondertekening van het Verdrag artikel 16 te veranderen, zal derhalve een verandering van de PRIMA-regel in de 'law of the relevant account agreement'-regel opleveren. Het wordt niet duidelijk uit de memorie van toelichting of deze verandering ook beoogd wordt door de Nederlandse wetgever.

Rechtskeuze

De bepalingen van het wetsvoorstel zijn van dwingend recht, waardoor afwijking van één van de hiervoor besproken bepa-

lingen betreffend toepasselijk recht alleen mogelijk is indien het wetsvoorstel een keuze hiertoe uitdrukkelijk toestaat. Het wetsvoorstel biedt in vier specifieke gevallen de mogelijkheid tot het maken van een (beperkte) rechtskeuze:

1. Partijen kunnen overeenkomen dat de goederenrechtelijke gevolgen van een eigendomsvoorbehoud van een voor uitvoer bestemde zaak worden beheerst door het recht van de staat van bestemming (art. 3 lid 2 van het wetsvoorstel).
2. Partijen kunnen bij een overeenkomst van internationaal vervoer een vrije rechtskeuze maken die ook van toepassing is op het goederenrechtelijk regime met betrekking tot de vervoerde zaak (art. 8 lid 2 van het wetsvoorstel). Mocht er geen rechtskeuze zijn gemaakt in de overeenkomst én is nog niet duidelijk wat de plaats van bestemming is ten tijde van een goederenrechtelijke rechtshandeling, dan biedt noch lid 1 noch lid 2 van artikel 8 van het wetsvoorstel duidelijkheid over het toepasselijke recht.¹² Er dient, mijn inziens, dan te worden teruggeval- len op de hoofdregel, oftewel het toepasselijk recht is het recht van het land waar het goed zich bevindt.
3. Partijen kunnen bij overkomst kiezen welk recht van toepassing is (art. 3 EVO) en derhalve ook bepalen welk recht van toepassing is op een vordering op naam (art. 10 lid 2 van het wetsvoorstel).
4. De mogelijkheid tot een rechtskeuze in lid 2 van artikel 13 van het wetsvoorstel (aandelen op naam) is bedoeld voor de zogeheten *American shares*, die door of namens een Nederlandse vennootschap in de Verenigde Staten zijn afgegeven en voor verhandeling in de Verenigde Staten bestemde bewijzen van aandeel zijn. Op de overdracht van dergelijke aandelen is het recht van de staat New York van toepassing.¹³

Conclusie

Het voorbereidend onderzoek betreffende het wetsvoorstel door de Eerste Kamercommissie voor Justitie heeft plaatsgevonden op 6 november 2007. De Wet conflictenrecht goederenrecht zal in zijn huidige vorm duidelijkheid scheppen wat betreft toepasselijk recht in het grensoverschrijdend goederenverkeer en in het internationale financiële verkeer. In meerdere artikelen van het wetsvoorstel is sprake van codificatie van uitspraken van de Hoge Raad, maar daar waar in het verleden nog onduidelijkheid was, zijn er nu voor de meeste gevallen heldere regels opgesteld. Toch is er op bepaalde punten nog sprake van onduidelijkheid. Over de reeds besproken lacune in artikel 8 van het wetsvoorstel dient bijvoorbeeld nog wel duidelijkheid te worden gecreëerd. Daarnaast moeten de gevolgen van ondertekening van het Verdrag door Nederland goed in kaart worden gebracht om enig conflict tussen de conflictregels te voorkomen.

Mr. R. Rollingswier
Stibbe

7. Kamerstukken II 2006/07, 30 876, nr. 3.

8. Zie Richtlijn nr. 2002/47/EG van 6 juni 2002 betreffende financiële zekerheidsovereenkomsten (PbEG 2002, L 168/43) en Richtlijn nr. 98/26/EG van 19 mei 1998 betreffende het definitieve karakter van de afwikkeling van betalingen en effectentransacties in betalings- en afwikkelingssystemen (PbEG 1998, L 166).

9. Convention on the Law Applicable to Certain Rights in Respect of Securities Held with an Intermediary, Hague Securities Convention, concluded on 5 July 2006.

10. Kamerstukken II 2006/07, 30 876, nr. 3.

11. Zie ook W.A.K. Rank & B. Bierman, Europese Commissie evalueert Hague Securities Convention: met grote stappen snel thuis?, TvFR 2006-10, p. 255-261.

12. Zie ook H.L.E. Verhagen, Roerende zaken in het internationaal privaatrecht, (2007) WPNR 6711, p. 468-477.

13. Kamerstukken II 2006/07, 30 876, nr. 3.